

الله اعلم
الله اعلم

1129

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته حقوق جزا و جرم شناسی

مطالعه تطبیقی حمایت کیفری از محیط زیست در حقوق ایران و انگلیس

توسط

الهه صباغی

استاد راهنما:

دکتر عباس منصور آبادی

دی ۱۳۸۷

۱۳۸۸ / ۳ / ۱۷

کتابخانه مرکزی
تهران

۱۱۳۲۹۳

به نام خدا

اظهارنامه

اینجانب الهه صباغی (۸۴۰۳۱۳) دانشجوی رشته‌ی حقوق گرایش جزا و جرم‌شناسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی، اظهار می‌کنم که این پایان‌نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. همچنین اظهار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایان‌نامه‌ام تکراری نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین‌نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی : الهه صباغی

تاریخ و امضا: ۱۳۸۸ / ۲ / ۱۳

به نام خدا

مطالعه تطبیقی حمایت کیفری از محیط زیست در حقوق ایران
و انگلیس

به وسیله‌ی

الله صباغی

پایان نامه ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی از فعالیت های لازم
برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته: حقوق جزا و جرم‌شناسی

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه: عالی

دکتر عباس منصورآبادی استادیار بخش حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه شیراز (رئیس کمیته)

دکتر محمد هادی صادقی دانشیار بخش حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه شیراز

دکتر فضل الله فروغی استادیار بخش حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه شیراز

دی ۱۳۸۷

تقدیم به

آزاداندیشان و فرهیختگان میهنم

پدر و مادرم، یگانه حامیان همیشگی ام

و

همسرم

دوست و همراه عزیز زندگی ام

سپاسگزاری

اکنون که به یاری خداوندگار بی همتا موفق به طی این مرحله گردیدم بر خود فرض می دانم از اساتید محترم و بزرگوار آقایان دکتر منصورآبادی، دکتر صادقی و دکتر فروغی، از کادر اداری دانشکده حقوق دانشگاه شیراز، مسوولان کتابخانه، مسوولان مرکز کامپیوتر به دلیل همکاری های بی پایانشان، از دوستان عزیزم که بدون چشمداشت و خالصانه در این راه یاری ام نمودند و به ویژه از همسر مهربان و عزیزم، آقای علیرضا مختاری که در این راه مرا از کمک های بی دریغ خود بهره مند نمود و همواره کنارم بود، سپاسگزاری نمایم.

چکیده

مطالعه تطبیقی حمایت کیفری از محیط زیست در حقوق ایران و انگلیس

به وسیله‌ی

الهه صباغی

امروزه تخریب محیط زیست به عنوان یکی از پیامدهای فعالیت های انسانی به معضلی اساسی پیش روی جوامع بشری تبدیل شده است. برای حل این مشکل بشر بر آن شد که بسیاری از فعالیت های خود را تحت قاعده و چارچوب در آورد. در این میان علم حقوق و به ویژه حقوق کیفری نقش مهمی در جهت پیش گیری، کنترل و کاهش صدمات محیط زیستی ایفا خواهد نمود.

در این راستا تحقیق حاضر با هدف برجسته کردن نقاط ضعف و قوت نظام حقوقی حمایت کیفری از محیط زیست در ایران به مطالعه تطبیقی این نظام با نظام حقوقی انگلیس به عنوان کشوری توسعه یافته و دارای نظام حقوقی متفاوت از نظام حقوقی ایران پرداخته است. نتایج این تحقیق نشان می دهد که حمایت کیفری از محیط زیست در نظام حقوقی ایران پیشینه ای طولانی تر نسبت به نظام حقوقی انگلیس دارد. با این وجود در دهه های اخیر و با رشد حساسیت های عمومی نسبت به محیط زیست به عنوان سرمایه بشری، نظام حقوقی انگلیس نسبت به حمایت کیفری از محیط زیست پویاتر و فعال تر عمل نموده است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه.....
	فصل اول: کلیات
۱۰	گفتار اول: آشنایی با نظام حقوقی انگلیس.....
۱۳	گفتار دوم: تعریف محیط زیست.....
۱۶	گفتار سوم: پیشینه طرح و توجه به محیط زیست.....
۱۷	مبحث اول: پیشینه توجه به محیط زیست در جهان.....
۲۰	مبحث دوم: پیشینه توجه به محیط زیست در ایران.....
۲۲	مبحث سوم: پیشینه توجه به محیط زیست در اسلام.....
۲۵	گفتار چهارم: حمایت از محیط زیست.....
۲۶	مبحث اول: محیط زیست و حقوق.....
۲۸	مبحث دوم: محیط زیست و حقوق کیفری.....
۳۳	گفتار پنجم: پیشینه حمایت از محیط زیست در حقوق ایران و انگلیس.....
۳۳	مبحث اول: پیشینه حمایت از محیط زیست در حقوق ایران.....
۴۱	مبحث دوم: پیشینه حمایت از محیط زیست در حقوق انگلیس.....
۴۲	بند اول: قوانین موضوعه.....
۵۴	بند دوم: کامن لا.....
	فصل دوم: جنبه های مختلف حمایت کیفری از محیط زیست
۶۱	گفتار اول: حمایت از محیط زیست در کامن لا.....
۶۲	مبحث اول: مزاحمت.....
۶۳	بند اول: مزاحمت خصوصی.....
۶۵	بند دوم: مزاحمت عمومی.....
۶۸	بند سوم: مزاحمت قانونی.....
۷۰	مبحث دوم: مسامحه.....

۷۲ گفتار دوم: دعوای مزاحمت در حقوق ایران.
۷۴ مبحث اول: دعوای مزاحمت از جنبه حقوقی.
۷۶ مبحث دوم: دعوای مزاحمت از جنبه کیفری.
۷۹ گفتار سوم: حمایت از محیط زیست در قوانین کیفری ایران و انگلیس.
۷۹ مبحث اول: آب
۸۷ مبحث دوم: هوا
۸۹ مبحث سوم: زباله
۹۴ مبحث چهارم: گونه های اصلاح شده ژنتیکی
۹۸ مبحث پنجم: مواد هسته ای
۱۰۲ مبحث ششم: حیوانات
۱۰۸ مبحث هفتم: نور
۱۱۰ مبحث هشتم: سروصدا
۱۱۲ مبحث نهم: گیاهان

فصل سوم: واکنش های کیفری در برابر جرایم محیط زیستی در حقوق ایران و انگلیس

۱۱۶ گفتار اول: واکنش
۱۱۸ مبحث اول: حبس
۱۲۱ مبحث دوم: جزای نقدی
۱۲۴ مبحث سوم: مصادره اموال
۱۲۶ مبحث چهارم: مجازات های اجتماعی
۱۲۸ مبحث پنجم: رسوا سازی و تشهیر
۱۳۰ گفتار دوم: مسوولیت کیفری اشخاص حقوقی
۱۳۱ مبحث اول: مفهوم شخص حقوقی
۱۳۲ مبحث دوم: سابقه مسوولیت کیفری اشخاص حقوقی
۱۳۳ مبحث سوم: نظریه های موجود در زمینه مسوولیت کیفری اشخاص حقوقی
۱۳۴ بند اول: نظریه مسوولیت کیفری مدیران و عوامل شخص حقوقی
۱۳۶ بند دوم: نظریه مسوولیت کیفری اشخاص حقوقی
۱۳۹ بند سوم: نظریه مسوولیت توأمان شخص حقوقی و مدیران کارکنان
 مبحث دوم: موضع حقوق انگلیس در برابر مسوولیت کیفری اشخاص حقوقی در جرایم
۱۴۰ محیط زیستی
۱۴۲ نتیجه گیری

مقدمه:

طرح مسأله

بشر در قرن ۲۱ با چالش‌های متعددی روبه‌روست. یکی از مهم‌ترین این چالش‌ها که به طور مستقیم بر روی انسان و بقای نسل وی تأثیر می‌گذارد، مسأله محیط زیست است. محیط زیست به عنوان بستر تمدن و رشد بشری به صورت جدی مورد تهدید قرار گرفته است. ماهیت این تهدید به صورتی است که از طرف خود انسان به وجود آمده است. فعالیت‌هایی که انسان در راستای رسیدن به اهداف خود و برطرف کردن نیازهایش انجام می‌دهد، در نهایت به ضرر وی منجر به ایجاد بحران شده است. انسان که زمانی خود را محور جهان می‌دانست، امروزه دریافته است که در تفکر و شیوه عمل خود چندان هم موفق نبوده است. بحرانی که در حال حاضر در زمینه محیط زیست در سطح جهانی به وجود آمده است و هشدارهایی که محققان و دانشمندان در این زمینه داده‌اند، موجب واکنش‌های گسترده مردم و مسؤولان در نقاط مختلف جهان گردیده است.

محیط زیست و مسائل مربوط به آن در ابعاد گسترده در همه کشورها، به خصوص کشورهای پیشرفته که زودتر با این بحران مواجه شده‌اند، مورد توجه قرار گرفته است. از طرفی دیگر، به دلیل ماهیت ویژه مسائل محیط زیستی که تنها منحصر به یک محدوده خاص جغرافیایی نیست، نوعی اجماع جهانی میان کشورها برای برخورد با این مسأله در سطوح مختلف به وجود آمده است. به عبارتی مسائل مربوط به محیط زیست جزء مسائلی است که هم دارای بعد ملی و هم دارای بعد بین‌المللی است.

در این زمینه علوم مختلف هر کدام به نوبه خود محیط زیست و مسائل مربوط به آن را مورد بررسی و مطالعه قرار داده و هریک روش ها و راه کارهایی برای بهبود و استفاده مؤثرتر و پایدارتر از محیط زیست ارائه داده اند. در این میان، نقش علم حقوق به عنوان علمی که تنظیم کننده و کنترل کننده رفتار انسان در اجتماع است، نقشی مهم و اساسی است. مخصوصاً وقتی که مسأله حمایت و نگهداری از محیط زیست به عنوان سرمایه و میراث مشترک بشریت به میان می آید، حقوق نقشی ممتاز در این زمینه پیدا می کند.

شاخه های مختلف حقوق مانند حقوق مدنی، حقوق اداری و حقوق کیفری هر کدام با ابزارها و ویژگی های خاصی که دارند می توانند جهت حمایت از محیط زیست فعال عمل کنند. ولی نقشی که حقوق کیفری در این مورد دارد، با سایر شاخه ها متفاوت است. و این ناشی از ماهیت و ویژگی خاص حقوق کیفری است. حقوق کیفری به دلیل در اختیار داشتن مکانیسم ها و ابزارهای متفاوت نقشی کلیدی در این زمینه می تواند داشته باشد. ویژگی های حقوق کیفری چون الزام آور بودن، حالت سرکوبگری و داشتن ضمانت اجرای محکم و قطعی باعث می شود که در زمینه حفظ و حمایت از محیط زیست به عنوان یک راه کار مفید و کارآمد نگریده شود.

حقوق کیفری با جرم انگاری رفتارهای پرخطر و تعیین کیفرهای مناسب می تواند به رفتار افراد جهت داده و جامعه را به سمتی هدایت کند که ضمن دستیابی به توسعه پایدار، محیط زیست به عنوان یک موهبت الهی و طبیعی تا حد امکان حفظ شده و نسل فعلی نیز بتواند امانت داری امین برای نسل های آینده باشد.

مع الوصف باید گفت حقوق کیفری یکی از راهکارهایی است که در بسیاری از کشورها به صورت مستقیم و غیر مستقیم حفاظت از محیط زیست را بر عهده گرفته است. به طوری که حمایت و حفاظت از محیط زیست همگان را بر ضرورت حمایت کیفری از آن متقاعد ساخته است. با این وجود نحوه حمایت کیفری از یک کشور به کشور دیگر و از یک نظام حقوقی به نظام حقوقی دیگر متفاوت است. اگر چه چنین تفاوتی را می توان نتیجه بلافصل پذیرش حاکمیت انحصاری دولت ها در اعمال ضمانت اجرای کیفری در قلمرو سرزمینی اش دانست، با این وجود توجه به خصوصیت یک پارچگی عناصر محیط زیستی و فرامرزی بودن صدمات وارده

به آن از یک سو و ضرورت پیش‌گیری و کنترل چنین صدماتی در سطح کلان بین‌المللی از سویی دیگر اهمیت جهانی شدن حقوق کیفری را آشکار می‌سازد.

این در حالی است که در جهان امروز سخن گفتن از چنین به دور از واقعیت است. علی‌رغم چنین واقعیتی به نظر می‌رسد نظام‌های حقوقی در جهت حمایت و حفاظت همه‌جانبه از محیط زیست روزی ناگزیر از گام نهادن در این مسیر خواهند بود. در این میان آشنایی و شناخت کامل نحوه حمایت کیفری در نظام‌های حقوقی متفاوت اولین و مؤثرترین گام در چنین مسیری می‌باشد. شناختی که نه تنها می‌تواند موجبات توسعه حمایت کیفری از محیط زیست را در سطح داخلی فراهم نماید، بلکه در طول سالیان زمینه ایجاد حمایت کیفری جهانی را نیز میسر می‌سازد. از این رو حقوق تطبیقی به عنوان علمی که موضوع آن خود حقوق و فرآیند آن مقایسه و تطبیق است، ابزاری کارآمد و مناسب جهت شناخت نظام‌های حقوقی در این زمینه می‌باشد. به طور مختصر در تعریف حقوق تطبیقی می‌توان گفت: دانشی است که با شیوه‌ای علمی به سنجش حقوق کشورها و تعیین نقاط مشترک و امتیازهای آنان می‌پردازد. آنچه که ضرورت انجام مطالعات تطبیقی را دو چندان می‌کند، بحث جهانی شدن است. ارتباط حقوق تطبیقی و جهانی شدن، ارتباطی متقابل بوده و هر یک روی دیگری تأثیر می‌گذارد. جهانی شدن موجب می‌شود که مفاهیم، نهادها، قواعد، اصول و مقررات حقوقی از یک کشور به سایر کشورها منتقل یا تحمیل شود.

از طرف دیگر حقوق تطبیقی نیز از جهانی شدن متأثر خواهد بود. فرآیند جهانی شدن موجب می‌شود که نیاز به مطالعات تطبیقی افزایش یابد. کشورها بیشتر احساس نیاز می‌کنند که در جهت مقتضیات جهانی گام برداشته و مقررات خود را با سایر کشورها یکسان یا دست‌کم هماهنگ کنند.

به هر شکل مطالعه تطبیقی به عنوان فن یا هنر مقایسه بین نظام‌های حقوقی و تبادل و تعامل بین آنها یک امر ضروری است. با مطالعات تطبیقی علاوه بر آشنایی با سایر نظام‌های حقوقی می‌توان به نقاط ضعف و قوت این نظام‌ها دست یافت.

با توجه به مطالب مذکور، تحقیق حاضر برآن است با انجام مطالعه تطبیقی بین دو نظام حقوقی ایران و انگلستان به بررسی حمایت کیفری از محیط زیست در هر یک از دو نظام

مذکور و بررسی نقاط ضعف و قوت و زمینه های مشترک در رابطه با حمایت از محیط زیست در جهت هماهنگی هر چه بیشتر، بپردازد.

سؤالی که در این باره مطرح می شود این است که محیط زیست به چه ترتیب در حقوق ایران و انگلیس مورد حمایت کیفری قرار گرفته است و در راستای این حمایت از کدام یک از اجزاء محیط زیست به طور خاص، تحت چه عناوینی حمایت کیفری به عمل آمده و از چه ضمانت اجراهای کیفری جهت تأثیری گذاری مطلوب و مؤثر از محیط زیست استفاده شده است؟ و در این زمینه حقوق ما در رابطه با حقوق کشور مورد مطالعه در چه جایگاهی قرار دارد و چه نقاط ضعف و قوتی می تواند داشته باشد؟

جوابی که به عنوان فرضیه می توان به این سؤال داد این است که با توجه به رویکردی که قانون گذار ایران در سال های اخیر نسبت به این موضوع داشته و اهمیتی که مسائل محیط زیستی پیدا کرده است در مورد موضوعات مختلف محیط زیستی جرم انگاری صورت گرفته و ضمانت اجراهای کیفری نیز برای هر کدام پیش بینی شده است و بدین ترتیب قانون گذار حمایت کیفری از محیط زیست را مد نظر داشته است و در همین راستا نظام حقوقی ما در مقایسه با یک نظام حقوقی دیگر نقطه ضعفی ندارد.

سابقه علمی (پیشینه تحقیق)

هر چند مسائل مربوط به محیط زیست به این شکل جزء مسائل نوین و حادث جهانی است، اما در زمینه سابقه این موضوع در حقوق ایران مطالعاتی در این مورد صورت گرفته است. یکی از کتاب هایی که در زمینه حقوق محیط زیست منتشر شده است، «حقوق محیط زیست در ایران» نوشته دکتر مصطفی تقی زاده انصاری است. این کتاب به طور عام در مورد حقوق محیط زیست، مبانی و محتوای حقوق محیط زیست و حقوق موضوعه محیط زیست در ایران است و به طور خاص به حقوق کیفری محیط زیست در ایران اشاره ای نکرده است. علاوه بر اینکه این کتاب در سال ۷۴ تدوین شده و مطالعه جدیدی نمی باشد.

«حقوق کیفری محیط زیست» کتاب دیگری است از همین نویسنده که هر چند به طور خاص به جنبه کیفری حقوق محیط زیست پرداخته ولی به نظر نمی‌رسد که در این زمینه کتاب کاملی باشد. ضمن اینکه در سال ۷۶ منتشر شده و مطابق با قوانین تصویبی جدید نمی‌باشد.

«حقوق کیفری محیط زیست» نوشته دکتر ناصر قاسمی اگرچه کتابی جدید در این زمینه است، ولی تنها مطالعه تطبیقی در حقوق ملی و بین‌المللی است و به نظر نمی‌رسد مطالعه جامعی باشد. زیرا در سطح بین‌المللی جرایم محیط زیستی و به دنبال آن پاسخ کیفری محیط زیستی آشکار و مشخصی وجود ندارد. به علاوه کنوانسیون جامعی در بررسی و رسیدگی به محیط زیست به عنوان کلی تدوین نشده و کنوانسیون‌های موجود تنها به جنبه‌های خاصی از آسیب به محیط زیست می‌پردازد.

با این توضیح به نظر می‌رسد که به دلیل فقدان منابع مدون و کافی بین‌المللی در این زمینه مطالعه تطبیقی با حقوق داخلی یک کشور که دارای مقرراتی در این زمینه است، مفید و ضروری می‌تواند باشد.

از همین نویسنده مقاله‌ای با عنوان «نگرش حقوق کیفری ایران درباره بزه آلودگی هوا» منتشر شده است. در این مقاله موضوعاتی چون: تعریف آلودگی هوا و مصادیق آن، قوانین و مقررات مربوط به این جرم و انواع ضمانت‌اجراهای پیش‌بینی شده در این رابطه بررسی شده و همان‌گونه که از عنوان آن نیز آشکار است تنها مربوط به حمایت کیفری از هوا است.

در مقاله‌ای که با عنوان «جریمه‌های زیست‌محیطی» که در اولین کنفرانس ملی محیط زیست در ۲۱ خردادماه ۱۳۸۶ در تهران ارائه شد، سعی شده است بررسی مختصری نسبت به اسناد بین‌المللی و قوانین و مقررات برخی از کشورها از جمله ایران در مورد ضمانت‌اجراهای مقررات محیط زیستی صورت گیرد. این مقاله با ذکر اصولی از قانون اساسی که در زمینه محیط زیست است و سایر قوانینی که چه به طور خاص و چه به طور عام مربوط به محیط زیست است، تا حدودی موضع قانون‌گذار ایران در این زمینه را آشکار ساخته است.

«تحلیلی بر عملکرد قوانین زیست‌محیطی در ایران»، عنوان مقاله دیگری است که در کنفرانس مذکور ارائه شده است. در این مقاله نویسنده بیان می‌دارد که نقاط ضعفی در قوانین محیط زیستی ایران وجود دارد. از جمله اینکه این قوانین و مقررات قدیمی است و همه افعال و

ترک فعل‌های مضر را پوشش نمی‌دهد. و از طرف دیگر مجازات‌هایی که در نظر گرفته شده اند نیز قدیمی بوده و هم مطابق با تورم و شرایط اقتصادی جدید نمی‌باشد.

در زمینه حقوق کیفری محیط زیست در انگلیس نیز مطالعاتی صورت گرفته است. از جمله کتاب «حقوق محیط زیست¹» تألیف بل (۲۰۰۶) که یک فصل از این کتاب با عنوان جرایم محیط زیستی به موضوعاتی چون: تعریف جرم محیط زیستی و مشکلاتی که در زمینه تعریف جامع از آن وجود دارد، عناوین کلی جرایم محیط زیستی، فرض مسؤلیت مطلق در ارتکاب این جرایم و محاسن و معایبی که این فرض دارد و ضمانت اجراهای جرایم محیط زیستی و ... پرداخته شده است.

کتاب « رویکردهای عملی به حقوق محیط زیست^۲ » نیز کتابی است که توسط استوکر (۲۰۰۵) به رشته تحریر درآمده است. در این کتاب مباحثی چون: حمایت از محیط زیست و حقوق جزا، طبقه‌بندی جرایم محیط زیستی، اصول کلیدی جرم محیط زیستی و تعدادی از عناوین جرایم محیط زیستی و قوانین مربوط به هر یک و مورد بررسی قرار گرفته است.

جرم محیط زیستی در انگلیس^۳ عنوان مقاله‌ای است که توسط واتسون (۲۰۰۵) منتشر شده است. نویسنده در این مقاله استفاده از ضمانت اجراهای کیفری جهت حمایت از محیط زیست در انگلیس را بررسی نموده است. به طور خاص این مقاله تلاش می‌کند که تکیه حقوق انگلیس بر حقوق کیفری محیط زیست را از دورنمای اقتصادی تجزیه و تحلیل کند.

هدف تحقیق

این تحقیق با هدف آشنایی با رویکرد قانون‌گذار در نظام حقوقی ایران و انگلیس نسبت به محیط زیست و نقش حقوق کیفری در این زمینه صورت گرفته است. هدف این است که با انجام این تحقیق در چارچوب سؤال مطرح شده ضمن آشنایی با رویکرد حقوق انگلیس در زمینه حمایت کیفری از محیط زیست به نقاط ضعف و قوت نظام حقوقی خود پی ببریم. در پی

¹-Environmental law

²-A practical approach to environmental law

³-Environmental crime in the United Kingdom

اهمیت محیط زیست و جایگاه آن به نظر می رسد این گونه مطالعات در جایگاه خود بتواند مفید واقع شود.

مراحل و روش تحقیق

روش کار در این تحقیق به طور اساسی بر مبنای روش کتابخانه ای و فیش برداری است. و در راستای جمع آوری منابع و اطلاعات، علاوه بر کتابخانه دانشکده حقوق دانشگاه شیراز از منابع موجود در کتابخانه‌های دانشکده حقوق دانشگاه اصفهان، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی و پژوهشکده محیط زیست واقع در همین دانشگاه استفاده شده است. علاوه بر این مقالات در دسترس در منابع و پایگاه‌های اطلاعاتی این دو دانشگاه جهت جمع‌آوری منابع انگلیسی مورد استفاده قرار گرفته است.

روش کار به این صورت بوده است که در ابتدا کتاب‌ها و مقالات فارسی و انگلیسی که در ارتباط با موضوع تحقیق بودند جمع آوری شده و پس از ترجمه منابع به دست آمده در جهت پاسخ دهی به سؤال تحقیق حاضر از آنها استفاده شد.

محتوای تحقیق

در این تحقیق پس از ذکر مقدمه به محتوای اصلی آن پرداخته می‌شود. تحقیق حاضر در سه فصل نگارش یافته است.

در فصل اول و با عنوان کلیات، به موضوعات و مباحثی کلی که جهت ورود به بحث ضرورت داشت، اشاره شده است. به دلیل موضوع تحقیق که مطالعه تطبیقی با حقوق انگلیس بود ضرورت داشت که به صورت کوتاه در زمینه حقوق انگلیس توضیحاتی ارائه شود. در این راستا گفتار اول به این موضوع اختصاص یافته است. در گفتار دوم تعریف محیط زیست ذکر شده و گفتار سوم با عنوان پیشینه مطرح شدن و توجه به محیط زیست به مباحثی چون پیشینه طرح و توجه به محیط زیست در جهان، ایران و اسلام پرداخته شده است. با توجه به محتوای

حقوقی موضوع تحقیق، در گفتار چهارم به محیط زیست و ارتباط آن با دانش حقوق و به طور خاص حقوق کیفری اشاره شده است. گفتار پنجم در این فصل نیز در راستای بیان سابقه تاریخی و قانون گذاری در این زمینه به پیشینه تاریخی موضوع در نظام حقوقی دو کشور اشاره داشته است.

فصل دوم در حقیقت ورود به بحث اصلی و بررسی تطبیقی موضوع تحقیق است. در فصل دوم با عنوان حمایت کیفری از محیط زیست در حقوق ایران و انگلیس به نحوه حمایت کامن لا و قوانین موضوعه در حقوق دو کشور پرداخته شده است. گفتار اول این فصل با عنوان حمایت از محیط زیست در کامن لا به دعاوی مطرح در کامن لا که با استناد به آنها کامن لا از محیط زیست حمایت می کند، مباحث مزاحمت، مزاحمت عمومی، مزاحمت خصوصی، مزاحمت قانونی و مسامحه ذکر شده است. گفتار دوم در رابطه با دعاوی مزاحمت در حقوق ایران است. در گفتار سوم همین فصل با عنوان حمایت از محیط زیست در قوانین کیفری ایران و انگلیس به موضوعات محیط زیستی چون آب، هوا، زباله، گونه های اصلاح شده ژنتیکی و حمایت کیفری از آنها اشاره شده است.

فصل سوم نیز به واکنش های کیفری در برابر جرایم محیط زیستی در حقوق دو کشور اشاره دارد. در گفتار اول آن انواع واکنش های ارائه شده به عنوان ضمانت اجرای کیفری در جرایم محیط زیستی ذکر شده و در گفتار دوم همین فصل هم با توجه به نقشی که اشخاص حقوقی و شرکت ها در ارتکاب جرایم محیط زیستی دارند، به مسؤولیت کیفری اشخاص حقوقی به عنوان یک بحث تبعی و فرعی اشاره شده است.

فصل اول

کلیات

فصل اول: کلیات

همان‌گونه که در عنوان محتوای تحقیق نیز اشاره شد، عنوان این فصل کلیات است و به طرح مباحث و موضوعات کلی که برای ورود به بحث نیاز بود، پرداخته شده است. در این فصل به تناسب موضوع ضرورت داشته که جهت آشنایی خوانندگان با نظام حقوقی انگلیس توضیحاتی ذکر شود. لذا گفتار اول این فصل با همین عنوان است. در گفتار دوم به تعریف محیط زیست پرداخته شده که خواننده با چارچوب اصلی بحث و موضوع تحقیق آشنا شود. در ادامه مطالب در گفتار سوم به مبحث توجه به محیط زیست در بعد بین‌المللی، ملی و دینی اشاره شده و در گفتار چهارم با توجه به ماهیت حقوقی تحقیق به ارتباط محیط زیست و حقوق و به خصوص حقوق کیفری پرداخته شده است. در گفتار پایانی این فصل نیز با پیشینه حمایت از محیط زیست در قوانین دو کشور آشنا می‌شویم.

گفتار اول: آشنایی با نظام حقوقی انگلیس

مجمع‌الجزایر انگلستان در شمال غربی اروپا قرار گرفته و توسط کانال یا دریای مانش از قاره اروپا جدا گشته است (عبادی، ۱۳۷۵: ۱). این جزایر شامل چهار ایالت می‌باشد که عبارتند از: انگلند، اسکاتلند، والز و ایرلند شمالی. هر کدام از ایالات در امور داخلی خویش، استقلال و خودمختاری نسبی دارند. (همان منبع، ۳) شاید این جدایی جغرافیایی از قاره اروپا خود عاملی بوده است در جهت تفاوت نظام حقوقی این کشور با سایر کشورهای اروپایی.

آنچه که ما به عنوان یک نظام حقوقی مرسوم ممکن است در ذهن داشته باشیم مجموعه قوانین و مقررات مدون و نوشته‌ای است که با توجه به آن قاضی به حل و فصل اختلاف و دعوی می‌پردازد. دست کم، این نوع نگرش، دیدگاه اصلی ما را نسبت به یک نظام حقوقی